

म्युच्युअल फंड पोर्टफोलिओ

अॅसेट अॅलोकेशन हा गुंतवणुकीचा मंत्र आहे तर पोर्टफोलिओची बांधणी करणे हे त्याचे तंत्र आहे. या दोन्ही गोष्टींचा उपयोग करून तुम्हाला तुमची आर्थिक उद्दिष्टे साध्य करता येतात. त्याकरता तुमचा म्युच्युअल फंड पोर्टफोलिओ तुम्ही ठरवलेल्या अॅसेट अॅलोकेशनप्रमाणे असला पाहिजे. तुमची उद्दिष्टे पूर्ण करू शकणाऱ्या अॅसेट प्रकारातल्या योजनांचा तो एक जणु गुच्छ असतो असे समजता येईल. डेट- फिक्स्ड इन्कम- निश्चित उत्पन्न योजना, इक्विटी योजना, सोने आणि रिअल इस्टेट- स्थावर मालमत्ता, अशा चार अॅसेट प्रकारांचा समावेश यात करता येतो. हे सर्व प्रकार तुम्हाला तुमच्या ज्ञानाने आणि अुभवाचा उपयोग करून घेता येतात. म्हणजे तुम्हीच चांगल्या इक्विटी शेअर्सची निवड करणे किंवा बाँड्स घेणे असे करता येते. परंतु माझा अनुभव असा आहे की बहुतेक गुंतवणुकदारांना हे चांगल्या प्रकारे करता येत नाही. त्यामुळे म्युच्युअल फंडाच्या माध्यमातून आपला पोर्टफोलिओ तयार करावा. यामुळे तुम्हाला तुमच्या उद्योग-व्यवसाय-नोकरीवर पूर्ण लक्ष देता येईल. कारण चांगली गुंतवणूक करणे हे पूर्ण वेळेचे आणि अभ्यासाचे काम आहे. जाता-येता टिप्स घेऊन ते करता येत नाही. त्यामुळे तुम्ही म्युच्युअल फंड पोर्टफोलिओचा विचार करावा आणि त्यात डेट आणि इक्विटी या दोन प्रकारातील योजना घेऊन तुमचे काम होऊ शकते.

वयानुसार अॅसेट अॅलोकेशन ?

१०० वजा तुमचे वय एवढे इक्विटी योजनांचे प्रमाण ठेवा असे अनेक सल्लागार म्हणतात. इतकेच काय युलिप योजना, एनपीएस इत्यादि करताही हे सूत्र वापरून गुंतवणूक धोरण ठरवले जाते. **पण या सूत्राकडे फक्त एक मार्गदर्शक सूचना म्हणून बघावे. तसेच अॅसेट अॅलोकेशन तुम्ही ठेवले पाहिजे असे नाही.** म्हणजे १० ते ६० वर्षांची व्यक्ती सुद्धा आपली ८०% गुंतवणूक इक्विटी प्रकारात ठेवू शकते. म्हणजे अशा व्यक्तींनी त्यांच्या वयानुसार फक्त ४०% ते १०%च इक्विटी प्रकारच ठेवावा असे काही नाही. उदा: ज्या व्यक्तींना पुरेसे निवृत्ती वेतन मिळत असेल किंवा ज्यांना शेअर बाजाराचे ज्ञान आणि अनुभव असेल किंवा ज्यांना अधिक परताव्याची अपेक्षा असेल, त्यांनी (१०० वजा तुमचे वय = पोर्टफोलिओतले इक्विटीचे प्रमाण) या सूत्राकडे दुर्लक्ष केले तरी चालेल. आपण जोखीम (रिस्क) किती घ्यावी याचा आर्थिक आणि मानसिक अशा दोन्ही पातळीवर विचार करायला लागतो. जी रक्कम तुम्हाला ३-४ वर्षे लागणार नाही ती रक्कम इक्विटी योजनेत गुंतवायला हरकत नाही. त्यासाठी तुमचे वय किती आहे हे बघण्याची गरज नाही. कित्येक तरुण गुंतवणुकदार भीती आणि अज्ञानापोटी इक्विटीपासून दूर राहतात आणि कमी परतावा घेत रहातात. तरुणवर्ष इक्विटीमध्ये जास्त गुंतवणूक करू शकतो असे म्हणले जाते याचे कारण हे की त्यांना खूप वर्षांचा गुंतवणूक कालावधी उपलब्ध असल्याने मधल्या काळात जरी शेअरबाजार पडला तरी ते धीर धरू शकतात. जेव्हा पूर्णपणे गुंतवणुकीवर अवलंबून राहायची वेळ असते तेव्हा जोखीमक्षमता कमी होऊ शकते. त्यावेळी सुरक्षिततेला महत्त्व देऊन नियमित उत्पन्न मिळवायचे असल्याने इक्विटीचे प्रमाण कमी करावे असे सुचवले जाते. परंतु आपल्या देशातील म्युच्युअल फंडांची ३० पेक्षा जास्त वर्षांची कामगिरी चांगली आहे आणि त्यांनी गुंतवणुकीतील जोखीम कमी केली आहे. शिवाय त्यांच्या योजनांवर त्यांनी दिलेला परतावाही समाधानकारक आहे. याचा देशातील सर्वांनीच फायदा करून घेतला पाहिजे.

तुमचे धोरण: आक्रमक (अॅग्रेसिव्ह) का बचावात्मक ?

जोखीमक्षमता आणि तुमच्या गरजा यांचा विचार करून ढोबळमानाने त्याची 'आक्रमक आणि बचावात्मक' अशी वर्गवारी करता येते. तुमच्या पोर्टफोलिओत इक्विटीचे प्रमाण डेटच्या प्रमाणापेक्षा जास्त असणे म्हणजे पोर्टफोलिओची आक्रमकता जास्त असणे. 'आक्रमक प्लॅन' हा तरुणांकरता, तर 'अतिसावध प्लॅन' हा वृद्धांकरता अशी साधारणपणे विभागणी केली जाते. पण वर म्हणल्याप्रमाणे वयाचा आणि या आक्रमकतेचा म्हणजे अॅग्रेसिव्ह पोर्टफोलिओचा संबंध असतोच असे नाही. गरज, अपेक्षा आणि जोखीमक्षमता यावरून इक्विटीचे प्रमाण किती हे ठरवणे चांगले. दीर्घकाळात पूर्ण करायच्या उद्दिष्टांकरता खरे तर सर्वांचीच जोखीमक्षमता चांगली असते. आणि अल्प काळातल्या उद्दिष्टांकरता सर्वांचीच कमी! म्हणजे जे पैसे १-२ वर्षात लागणार आहेत ते इक्विटी योजनेत गुंतवणे योग्य होणार नाही कारण इक्विटी योजनांचा परतावा अल्पकाळात दोलायमान असतो. असे दिसून आले आहे की चांगल्या इक्विटी योजनेत केलेली एकरकमी गुंतवणूक पाच वर्षे ठेवली असता उणे परतावा मिळण्याची शक्यता

अगदी कमी असते. तीन वर्षांपेक्षा अधिक काळ इक्विटी योजनेत एसआयपी असेल तर उणे परतावा मिळण्याची शक्यता कमी होते. त्यामुळे जास्त कालावधीकरता इक्विटी योजनेत गुंतवणूक करून आपला परतावा जरूर वाढवावा.

पोर्टफोलिओची रचना

पोर्टफोलिओ तयार करण्याकरता परतावा आणि स्थिरता (कमी जोखीम) या दोन्ही मुद्द्यांचा विचार करायचा असतो. त्यानुसार पोर्टफोलिओची रचना करताना आपले धोरण आखावे. त्यातील इक्विटी-डेट योजनांचे प्रमाण अशा प्रकारे ठरवता येऊ शकेल.

	पोर्टफोलिओचे धोरण	डेट योजनेचे प्रमाण	इक्विटी योजनेचे प्रमाण
१.	अतिआक्रमक (व्हेरी अॅग्रेसिव्ह)	१०%	९०%
२.	आक्रमक (अॅग्रेसिव्ह)	२०%	८०%
३.	मध्यम	५०%	५०%
४.	सावध (कॉन्झर्व्हेटिव्ह)	७०%	३०%
५.	अतिसावध (व्हेरी कॉन्झर्व्हेटिव्ह)	८०%	२०%

टीप: तुमच्या पोर्टफोलिओत सोन्याचा म्हणजे गोल्ड फंडाचाही समावेश करता येऊ शकतो. म्युच्युअल फंडांच्या मल्टीअसेट योजनेत गोल्डफंडाचा समावेश असतो.

वरील तक्त्यात दिलेली वर्गवारी ही फक्त मार्गदर्शक सूत्र म्हणून दिली आहे. प्रत्येकाच्या गरजेप्रमाणे हे प्रमाण बदलावे लागेल. इक्विटी फंड आणि डेट फंड यातही अनेक उपप्रकार आहेत, त्यातल्या कुठल्या योजना घ्यायच्या याचाही विचार केला पाहिजे. त्याकरता सेबीने केलेली योजनांची केलेली ही वर्गवारी उपयोगी पडते. याकरता सल्लागाराची मदत घेतली तर अधिक योग्य निवड होऊ शकेल.

इक्विटी योजना	डेट योजना	हायब्रीड योजना
● लार्ज कॅप, मिड कॅप, स्मॉल कॅप	● लिक्विड, प्लोटर	कॉन्झर्व्हेटिव्ह हायब्रीड
● प्लेक्सी कॅप, मल्टी कॅप, लार्ज+मिड कॅप	● शॉर्ट टर्म	अॅग्रेसिव्ह हायब्रीड
● व्हॅल्यू फंड्स, काँट्रा फंड्स	● कॉर्पोरेट बाँड	असेट अॅलोकेशन
● थीम बेस्ड, आंतरराष्ट्रीय योजना ● क्षेत्रीय (सेक्टर) योजना	● डायनामिक बाँड	बॅलन्स्ड अॅडव्हॉंटेज
● इंडेक्स फंड्स, टॅक्स प्लॅन	● गिल्ट फंड	मल्टी अॅसेट

सुरुवातीला पोर्टफोलिओमध्ये इक्विटी योजनांचा समावेश करताना साधारणपणे लार्ज कॅप इक्विटी योजनांनी करावी. या योजना तुमच्या पोर्टफोलिओचा पाया म्हणून काम करू शकतात. ज्याला कोअर फंड म्हणले जाते. हे प्रमाण हे ४०% ते ५०% असू शकते. त्यानंतर लार्ज कॅप योजनेबरोबर मिड कॅप, स्मॉल कॅप, थीम फंड, ऑपॉर्च्युनिटी फंड, सेक्टर फंड यातल्याही योजनांचा समावेश करता येतो.

नमुना पोर्टफोलिओ

पोर्टफोलिओत वर दिलेल्या प्रकारातील निवडक योजनांचा समावेश करून असे पोर्टफोलिओ तयार करता येतील.

नमुना पोर्टफोलिओ १

आक्रमक,

प्रमाण : इक्विटी ८५% डेट १५%

नमुना पोर्टफोलिओ २

धोरण: सावध

प्रमाण : इक्विटी ६०% डेट ४०%

योजनेचा प्रकार	प्रमाण	योजनेचा प्रकार	प्रमाण
लार्ज कॅप	२५%	लार्ज कॅप	२०%
मिड कॅप योजना	२५%	लार्ज + मिड कॅप	२०%
स्मॉल कॅप	१५%	मिड कॅप	१०%
संकल्पनाधारित/थीम बेस्ड	२०%	हायब्रीड योजना (इक्विटी आधारित)	२०%
लिक्विड + डायनामिक बाँड	१५%	लिक्विड + डायनामिक बाँड	३०%

पोर्टफोलिओ रिबॅलन्सिंग

एकदा खरेदी केली आणि नंतर विसरून गेले असे चालणार नाही. नियमितपणे म्हणजे वर्षातून किमान एकदा तरी त्याचा आढावा घेऊन डेट-इक्विटीचे आणि त्यातील प्रकारांचे पुनर्संतुलन म्हणजे रिबॅलन्सिंग करायला पाहिजे. म्हणजे डेट-इक्विटी या असेट प्रकारांचे प्रमाण बदलते ते पहिल्यासारखे आपून ठेवायचे असते. इक्विटी प्रकारातसुद्धा लार्ज/मिड/स्मॉल कॅप योजना यांचेही संतुलन ठेवावे लागते. म्हणजे स्मॉल कॅप योजनेचे प्रमाण वाढले असेल तर त्याची विक्री करून लार्ज कॅप योजनेची खरेदी करावी लागेल.

पोर्टफोलिओमध्ये किती योजना असाव्यात ?

पोर्टफोलिओचे नियमितपणे परीक्षण करण्यासाठी योजनांची एकूण संख्या कमी असणे हे चांगले. शिवाय एकाच प्रकारच्या जास्त योजना घेऊन फायदा होत नाही. योजनांची एकूण संख्या १०-१२ पेक्षा जास्त नसावी. अनेकांचा गैरसमज असतो की जास्त योजनांमध्ये पैसे गुंतवले की आपली जोखीम कमी होते. पण असे वेगवेगळे प्रकार विशिष्ट उद्देशांनी घेतले तरच त्याचा उपयोग असतो. काही जण केवळ भीतीपोटी रकम विभागून नवनवीन योजना घेत राहतात. एनएफओमध्ये १० रुपयांना मिळणारी युनिट्स स्वस्त, या गैरसमजामुळेही योजनांची संख्या फुगत जाते. नवीन योजना घेतानाच ती विचारपूर्वक घेतली पाहिजे. तुमच्याकडे असलेल्या योजनेप्रमाणेच जर ती असेल तर त्याचा काही उपयोग नाही, तुमच्या सध्याच्या योजनांची संकल्पना काय आहे आणि कशात गुंतवणूक आहे याची तुलना करा, आणि नंतरच नवीन योजनेचा विचार करा. आणि असे करताना पोर्टफोलिओ ओव्हरलॅप किती आहे याचाही विचार करावा. वेबसाईट्सवर अशी माहिती मिळू शकते.

म्युच्युअल फंड योजनांची कामगिरी चांगली नसली तर काय करायचे ?

चांगली योजना म्हणजे फक्त 'टॉप परफॉर्मर' असणे असे नाही, कामगिरीच्या सातत्याला जास्त महत्त्व द्यावे. त्यामुळे फक्त उच्च परताव्याचा विचार न करता दीर्घकाळामध्ये बाजारातील निर्देशांकापेक्षा अधिक परतावा देणाऱ्या योजनांचा समावेश करावा. घेतलेली योजना जर टॉप रँकिंगमध्ये नसेल तरी ती लगेच बदलायची घाई करू नये. कारण कुठलीही योजना कायम टॉपचा परतावा देऊ शकत नाही. त्यामुळे आपल्या खात्यातील सर्व योजना कायम वरतीच पाहिजेत अशी अपेक्षा ठेवू नका. योजनांची सारखी फिरवाफिरवी करूनही तुमचा उद्देश सफल होईल याची खातरी नसते. कारण अनेक वेळा भूतकाळात झालेल्या कामगिरीवरच तुम्ही हे निर्णय घेत असता. त्याऐवजी संपूर्ण पोर्टफोलिओवर काय परतावा मिळतो आहे यावर लक्ष द्या. तसेच योजनांची तुलना करतानासुद्धा समान संकल्पना असलेल्या योजनांचीच तुलना करणे योग्य आहे. जसे की आंबा आणि बटाटा यांची तुलना तर होऊ शकत नाहीच पण बटाटा आणि कांदा यांचीही तुलना अनेक बाबतीत योग्य होणार नाही. त्याचप्रमाणे योजनेची उद्दिष्टे काय आहेत हे पण तुलना करताना लक्षात घेतले पाहिजे. एखाद्या योजनेचा उद्देश स्थिर परतावा द्यायचा असेल तर तेजीच्या काळात ती वरच्या श्रेणीचा परतावा देणार नाही. पण म्हणून ती योजना वाईट समजायचे कारण नाही. कारण मंदीच्या काळात त्या योजनेत इतरांपेक्षा कमी नुकसान होईल. तसेच योजनेच्या संकल्पनेशी प्रामाणिक राहून फंड मॅनेजरने गुंतवणूक केली आहे की नाही हे पण बघावे लागते. सेबीने केलेल्या नियमावलीनुसार आणि म्युच्युअल फंडानी पण टू टू लेबल असे धोरण

स्वीकारल्यामुळे हे काम आता सोपे झाले आहे. कारण काही वेळा अधिक परतावा मिळवण्याकरता संकल्पना सोडून भरकटत जाणे हे बघायला मिळते. फंड व्यवस्थापनाची शिस्त पाळणाऱ्या आणि संकल्पनेशी प्रामाणिक राहून गुंतवणूक करणाऱ्या योजनांना प्राधान्य दिले पाहिजे. केवळ जास्त परतावा देणाऱ्या योजनेत किंवा स्टार फंड मॅनेजरच्या योजनेत ते गर्दी करून पैसे घालणे हे टाळले पाहिजे. प्रत्येक योजनेचा समावेश करताना आपण ती का घेतो आहोत हे लिहून ठेवावे, म्हणजे नंतर विक्रीच्या वेळी कुठल्या अपेक्षा त्यातून पूर्ण झाल्या नाहीत याचा विचार करता येईल. तसेच पोर्टफोलिओत ती कशाकरता आहे हे सुद्धा आपल्याला स्पष्ट होईल आणि अन्य योजनेशी तुलना करताना ती योग्य रीतीने होईल. मिड कॅप योजना, क्षेत्रीय (सेक्टर)योजना, आर्बिट्राज, बॅलन्सड योजना अशा प्रत्येकाचीच वैशिष्ट्ये समजून घेऊन मगच त्यांचा समावेश करावा. पोर्टफोलिओत 'निगेटिव्ह कोरिलेशन' असणाऱ्या जास्त आणि कमी परतावा देणाऱ्या योजना असाव्यात, कारण त्यामुळे पोर्टफोलिओला स्थिरता येते.

पोर्टफोलिओच्या रचनेमधले हे दोष टाळावे

१. उद्दिष्ट न ठरवल्यामुळे विचार न करता योजनेचा समावेश केला जातो. तसे होऊ नये म्हणून खरेदीपूर्वी तुमची आर्थिक उद्दिष्टे आणि त्याचे अॅसेट अॅलोकेशन पक्के करा.
२. असमतोल पोर्टफोलिओ : एकाच प्रकारच्या योजना असणे किंवा असलेल्या योजना उद्दिष्टपूर्तीसाठी आहेत याची खात्री केलेली नसणे. उदा: पोर्टफोलिओला जर स्थिरता हवी असेल तर डेट योजना किंवा बॅलन्सड अॅडव्हॉंटेज योजनांचा समावेश असला पाहिजे.
३. पोर्टफोलिओत थीम फंड, सेक्टर फंड, मिड कॅप फंड यांचीच गर्दी असणे. याने पोर्टफोलिओचा पाया कच्चा राहून तोल ढळतो. असे न होण्याकरता लार्ज कॅप किंवा मल्टीकॅप योजनांना योग्य तेवढे प्राधान्य द्यावे.
४. पोर्टफोलिओमधील एकूण योजनांची संख्या खूप असणे. एकाच प्रकारच्या खूप योजना खरेदी केल्यामुळे असे होते. उदाहरणार्थ, इन्फ्रास्ट्रक्चर फंड प्रकारात योजना असणे. असे करण्याने आपली जोखीम कमी होते हा गैरसमज आहे. योजनांच्या निवडीकरता तुम्ही स्वतंत्ररित्या काही संस्था करत असलेल्या म्युच्युअल फंड योजनांच्या मानांकनाचा आधार घेऊ शकता.

व्हॅल्यू रिसर्च : स्टार रेटिंग (१ ते ५ स्टार्स).

क्रिसिल : सीपीआर क्रमांक (१ ते ५),

मॉर्निंगस्टार : मागील कामगिरीवर आधारित असलेले स्टार रेटिंग (१ ते ५ स्टार्स) आणि भविष्यकाळात कशी कामगिरी होऊ शकेल याचा अंदाज देणारे गोल्ड, सिल्व्हर, न्युट्रल आणि नेगेटिव्ह रेटिंग असलेल्या योजना.

इक्रा : स्टार रेटिंग (१ ते ५ स्टार्स)

विशेष सूचना: या स्टार रेटिंगवर भरवसा ठेवून आपल्या योजनांची फिरवाफिरवी करू नये, कारण ही रेटिंग्ज भूतकाळातील कामगिरीवर आधारित असतात आणि तशीच कामगिरी पुढेही होईल असे सांगता येत नाही. तसेच मागील किती वर्षांच्या काळातील कामगिरी बघून निष्कर्ष काढायचे याबद्दलही एकवाक्यता नसते.

शेअरबाजाराच्या हेलकाव्यांकडे लक्ष न देता तुम्ही ठरवलेली आर्थिक उद्दिष्टे कशी पूर्ण होतील याकडे लक्ष द्यावे. कारण देशातील आणि परदेशातील अनेक घटनांचा यावर बरा-वाईट परिणाम होत असतो. पण तुमचे म्युच्युअल फंड मॅनेजर्स या सर्वांवर लक्ष ठेऊन गुंतवणूक करत असल्याने तुम्ही नियमितपणे गुंतवणूक करत राहिलात तर तुम्हाला तुमची स्वप्ने साकार करता येतील.

****

